

Henderik van Dam en de Lopster Tuinbouw

Op woensdag 12 januari 1870 wordt op een boogscheut van Loppersum onze voorvader Henderik van Dam geboren*. Jan van Dam, boerenknecht, trouwt in 1867 de knappe dienstmeid Maria Molag. Het jonge echtpaar woont in Westeremden, een wierdedorp met 388 inwoners in de telling van 1869. Henderik is echter niet in de wieg gelegd voor een rustig voortkabbelend leventje.

Om te beginnen krijgt het jonge gezin van Jan en Maria de nodige uitdagingen voor de kiezen. Harm, de twee-jaar oudere broer van Henderik, overlijdt in 1874. Henderik heeft dan al een zusje, Willemke. In 1875 wordt een nieuwe Harm geboren, maar hij overleeft het jaar niet. Zo ook vader Jan, die de 30-jarige Maria als weduwe in Westeremden laat.

Het duurt 5 jaar vooraleer Maria hertrouwt en Henderik en Willemke wederom een vader in huis krijgen. De pluspapa heet Jan Kieft en brengt de familie naar Loppersum. Vanaf het voorjaar in 1880 tot aan zijn overlijden zal Henderik in deze plaats wonen, en meer in het bijzonder in de Kieftwoning aan de Lagestraat (huidige nummer 36).

Weduwnaar Jan Kieft is 51 jaar wanneer hij Maria Molag, op dat moment 35 jaar, huwt. Uit zijn eerdere huwelijk heeft Jan drie dochters: Trijntje (1870), Gesina (1874) en Pieterke (1876). Samen met Maria komen daar nog vier kinderen bij, van wie twee volwassen worden: Piet (1881) en Alie (1887). Deze twee hebben beiden een geslaagde loopbaan in het onderwijs. Alie slaagt voor haar examen nuttige handwerken en wordt onderwijzeres in Loppersum. Piet Kieft is onderwijzer in Enumatil en tevens een begenadigd schrijver met grote kennis van de *Grönegger taol*, waarover hij regelmatig stukken plaatst in het Nieuwsblad van het Noorden.

In dit samengestelde gezin is Henderik het oudste kind. Jan Kieft, mosterdmaler en grutter, zal zich in de handen hebben gewreven met Henderik als hulp en opvolger van zijn zaak. In 1897 trouwt Henderik met de charmante Anje Klunder, telg uit een kleermakersgeslacht dat sedert de 18e eeuw Groningers kleedt.

De jonge Anje Klunder

* Op zijn geboorteakte staat zijn naam als 'Hendrik' geschreven, maar tijdens zijn leven noemt hij zich Henderik. Die spelling wordt bijvoorbeeld gebruikt voor zijn huwelijksakte en wanneer hij nieuwgeboren kinderen aangeeft. Zijn rouwadvertentie en ook graftekst grijpt terug op de geboortenaam Hendrik.

Na het huwelijk betreft het echtpaar de woning aan de Lagestraat. Jan zal zijn opvolger een handje hebben geholpen tot hij in 1905 komt te overlijden. Moeder Maria woont vanaf 1909 in een nieuwbouwwoning, Kruisweg 10, tot haar dood in 1919. Nadien bewoont haar dochter Alie het huis alleen verder totdat zij op latere leeftijd trouwt, in 1931, en naar Amsterdam verhuist.

** Heden overleed in de hope des
 eeuwigen levens onze geliefde Echt-
 genoot, Vader, Behuwd- en Grootvader
JAN KIEFT,
 in den ouderdom van ruim 75 jaren.
 Loppersum, 3 Febr. 1905.
 Namens de familie:
 Wed. KIEFT—MOLAG.

Tussen 1899 en 1908 worden de vijf kinderen van Henderik en Anje geboren. Geen van deze vijf zal later de mosterdmalerij en grutterij voortzetten. In 1933 wordt het bedrijf opgeheven. Een interessant feit, want het idee van een familiebedrijf is Anje bepaald niet vreemd. En ook Henderik kent de voordelen van de middenstand. Hij zal hebben ingezien dat het tweede huwelijk van zijn moeder zijn eigen kansen in de maatschappij aanzienlijk hebben verbeterd. Had Jan van Dam langer geleefd, dan was de kans dat Henderik met Anje zou zijn getrouwd aanzienlijk kleiner. Zonder twijfel is Henderik zeer dankbaar voor de mogelijkheden die hij heeft gekregen als grutter aan de Lagestraat. Welke opvattingen en gesprekken hebben Anje en Henderik gehad over de toekomst van de zaak? Is het beter de kinderen een eigen keuze te laten of er één in opleiding tot grutter te nemen?

Henderik is een grutter en maler van zijn tijd, met verstand van zaken. Zijn inschrijving in het handelsregister bij de kamer van koophandel in Groningen vat zijn activiteiten samen als 'molenaar, mosterdfabrikant en grossier in grutterswaren, erwten, bonen, gort, rijst, enz'. Heeft hij ook fruit en misschien zelfs bessenwijn verkocht? We weten dat Henderik in mechanische apparatuur investeert en professioneel aan klanten communiceert wat hij voor hen kan betekenen. In 1917 zet Henderik een advertentie in de krant om het publiek in de streek te laten weten dat hij vanaf heden ook koren maalt. In een ander berichtje lezen we dat Henderik in het bezit is geweest van een krachtige "Smit" elektromotor, die hij in 1925 in de verkoop doet.

Ondergeteekende
 maakt den Ingezeten en van
 Loppersum en Omstreken
 bekend, dat vanaf heden aan zijn
 ELECTR. GRUTTERIJ en MOSTERD-
 FABRIEK een
Korenmalerij
 is verbonden.
 Beleeft aanbevelend:
H. VAN DAM, Loppersum.

1917

Een electr. Motor, 30 p.k. 1500
 toeren, merk Smit, met een paar
 maalsteenen, drijf-as etc.
 H. VAN DAM te Loppersum.

1925

De familie heeft ook een andere passie. Het onderwijsvirus waart namelijk stevig rond. Dit past in de tijd, want vanaf 1900 wordt het vak van onderwijzer populair onder de middenstand en betere boerenfamilies. Maar rondom Henderik is de voorliefde voor het onderwijzersvak bijzonder sterk aanwezig. Zijn halfbroer Piet en halfzus Alie staan reeds voor

de klas, en in de jaren twintig volgen zijn zonen Klaas, Jan en Piet. Alleen Roelof kiest iets anders: hij wordt bakker. Geen grutters dus, maar Henderik en Anje malen er niet om. Sterker nog, ook Henderik gaat een rol spelen in het onderwijs. Van 1902 tot en met 1920 is hij voorzitter van het bestuur voor Christelijk onderwijs in Loppersum. Dit zijn de jaren waarin zijn eigen gezin de lagere school doorloopt. Maar interessant om bij stil te staan is dat hij voorzitter is vanaf 1902. De oudste, Marie, is dan nog geen drie jaar oud en gaat nog niet naar school. Dit suggereert dat de dan 32-jarige Henderik iets in zijn mars heeft en een rol van betekenis wenst te spelen in het Lopster leven.

Het gezin van Henderik van Dam en Anje Klunder met kinderen v.l.n.r. Maria (1899), Jan Pieter (1904), Klaas (1900), Roelof (1906) en Piet (1908). De foto is genomen door Pastoor, wellicht ter gelegenheid van het 25-jarig huwelijk van Henderik en Anje op 1 mei 1922. Mocht de foto op die precieze datum genomen zijn dan is het ook de dag dat Jan Pieter, met hand op zijn vaders leuning, 18 is geworden.

We komen nu bij het hoofdonderwerp van deze ode aan onze voorvader, die bergen werk heeft verzet in de tuinbouw in Loppersum en omstreken. Zijn bestuurlijke ervaring en kennis van de handel komen hierbij goed van pas. Om niet te vergeten zijn passie voor fruitteelt. Zoals vele dorpsgenoten hebben de Van Dammen een grote tuin achter het huis, met op 24 are een boomgaard en alle mogelijke bessen. Henderik is klaar voor een nieuw groot hoofdstuk in zijn leven. De meeste informatie die hierna volgt komt uit oude kranten, met name edities van het Nieuwsblad van het Noorden, die tegenwoordig met veel gemak digitaal te doorpluizen zijn.

De Lopster vereniging l'Espérance wordt in 1902 opgericht. Het kan dat Henderik van Dam vanaf het begin lid is. Zeker is dat hij in 1919 lid van het bestuur is. Op dat moment is Pieter Kuiper nog secretaris. Kuiper is kastelein en vergaderingen van de vereniging worden ook wel

in Hotel Kuiper gehouden. Klaas Dijksterhuis is dan overigens voorzitter. Dit is te zien in documenten opgesteld vanwege een statutenwijziging in 1920. In de algemene vergadering gehouden begin 1920 wordt Henderik tot secretaris gekozen, oftewel in hetzelfde jaar dat hij uit het schoolbestuur treedt. In 1921 is hij waarschijnlijk òf secretaris òf voor het eerst voorzitter. En vanaf 1922 is Henderik van Dam voorzitter van de tuinbouwvereniging van Loppersum.

In een krantenstukje van 2 februari 1923 wordt hij voor het eerst als voorzitter genoemd. De verslaggever schrijft dat tijdens de 'jaarlijksche algemeene ledenvergadering der Tuinbouwvereen *l'Espérance* de heer H. van Dam tot voorzitter werd herkozen'. Een eerder krantenverslag is er niet, maar logischerwijs, als hij in 1923 wordt herkozen, dan is Hendrik in 1922 ook voorzitter. Het ligt dan ook voor de hand dat Henderik al daarvoor lid was, en in het bestuur actief is geworden. Het zou goed kunnen dat hij ook in de jaren voor 1922 reeds voorzitter is geweest. Hij zal dit zijn tot de dood hem van de rol scheidt, in 1935. Technisch is hij voorzitter van twee verschillende verenigingen: van de Lopster vereniging *l'Espérance* tot in 1930, en vervolgens van Pomona. De laatste is de naam van de vereniging van Eenum, die nauw samenwerkt met *l'Espérance*. In 1930 gaan de twee samen en na een korte transitie blijft Henderik van Dam de voorzitter van de gecombineerde vereniging.

Hoe is men op de namen voor deze verenigingen gekomen? Wie ze heeft gekozen is onbekend, maar de betekenissen zijn wel duidelijk. Pomum is het Latijnse woord voor boomvrucht. Het Franse 'pomme' stamt van pomum en is meer specifiek appel gaan betekenen. Pomona was de Romeinse godin van de fruitbomen, boomgaarden en vruchten. Een knipoog van de tuinders van Eenum aan de goddelijke voorzienigheid die voor de teelt meer dan welkom is.

l'Espérance is een variatie op dit thema. Het woord betekent hoop in het Frans en de strekking kun je interpreteren als een variant van 'op hoop van zegen'. De keuze voor het Frans is niet willekeurig. Flarden van die taal duiken links en rechts op: vele perensoorten hebben Franse namen, maar ook relevante woorden als emballage (verpakking) of spoorweg-emplacement (-terrein) worden in deze periode veelvuldig gebruikt.

Vanaf 1922 vinden we regelmatig verslagen over de verenigingsactiviteiten in het Nieuwsblad. Die getuigen van hoe onze voorvader en voorzitter Henderik van Dam ettelijke malen *hoop* uitsprak. In het voorjaar van 1924, bijvoorbeeld, leven de tuinders in onzekerheid over de opbrengst van de winterperen. De perelaars hebben gebloeid zoals men zelden heeft gezien, maar volgens deskundigen heeft de bast van de bomen waar straks de vrucht op zal groeien sterk onder de vorst geleden. De verwachting is dat de jonge vrucht er 'bij hoopen zal afvallen'. De vooruitzichten zijn mistroostig – de voorzitter sluit derhalve de discussie met de woorden dat hij hoopt dat de deskundigen het in deze mis hebben. Iets soortgelijks is het geval in 1927 wanneer de stemming andermaal somber is. De zwarte bes laat in de meeste tuinen driekwart van de vruchten vallen. Wat betreft de bovenvrucht hebben vele perenbomen niet voldoende gebloeid in de koude meimaand. Pruimen bloeiden wel, maar willen niet doorschieten. Van de appels is veel bloei verkleumd. Het staat er voor de tuinders niet best voor. De voorzitter kan niet veel meer doen dan de vergadering te sluiten met 'den wensch dat het nog wat mee zal vallen'. Hoop doet leven.

Naast vorst en hagel staan ziektes een goede oogst in de weg. In de jaren 1920 breidt de 'rondknop' zich meer en meer uit, wat de zwarte bessen aantast. De gerespecteerde rijkstuinbouwconsulent te Groningen, de heer Heemstra wordt zodoende ingeschakeld. Ze gaan de strijd aan door struiken te besproeien met een twaalf procent oplossing 'Californische pap'. Die pap wordt al vroeg in de 19^e eeuw in de Verenigde Staten gebruikt. Het is een bestrijdingsmiddel op basis van zwavelhoudende kalkverbindingen. En succes wordt geboekt, want in 1930 komt de ziekte nog sporadisch voor.

Vermeldingswaard is de proef, genomen met het besproeien van de zwarte bessen op aanraden van den tuinbouwconsulent, den heer Heemstra, door 'n 2-tal leden alhier en iemand te Westeremden met Californische pap tegen de verderfelijke rondknop met 't resultaat, dat deze er nu sporadisch nog voor komen.

Naast de Californische pap wordt er ook lustig gebruik gemaakt van 'Parijsch groen', een middel tegen rupsen. Het hoofdbestanddeel van dit goede is arsenicum. In die jaren geen probleem, behalve voor de rupsen die eronder creperen. Anderzijds experimenteert de vereniging in de proeftuin met allerlei kunstmeststoffen en men constateert met tevredenheid de positieve resultaten.

Succesvolle bestrijding van rupsen, schurft en andere ziektes, het bemesten van de planten en ook een toenemend aantal leden en hectares aan tuinbouw leiden tot steeds hogere productie. Tussen 1911 en 1935 verviervoudigt het kwantum rode bessen, en in dat kwart eeuw verviervoudigt het aantal kilo's jaarlijks geoogste zwarte bessen. De gezamenlijke oogst van de leden van de Pomona nadert een half miljoen kilogram bessen in 1935.

**VEILING IN HET CENTRUM DER
BESSENTEELT.**
(Van onzen correspondent).
LOPPERSUM, 28 Juni. — In den loop der volgende week zal te Loppersum, het centrum van de bessenteelt, evenals verleden jaar, weer de groote bessenvelling plaats hebben. Naar het veilingbestuur ons mededeelde, zullen wederom groote partijen geveild worden en wel roode bessen ca. 300.000 kg., zwarte bessen ca. 110.000 kg., witte bessen ca. 50.000 kg. en kruisbessen ca. 15.000 kg.

De Telegraaf, 1935

De kiloprijzen, daarentegen, volgen een tegenovergestelde trend. Uiteraard schommelen prijzen, maar wat de tuinders voor een kilo bessen net na de oorlog krijgen wordt in latere jaren niet meer gezien. Rode bessen gaan van circa 50 cent per kilo naar slechts 5 cent in het begin van de jaren dertig. De prijs van zwarte bessen daalt van anderhalve gulden tot nauwelijks meer dan 11 cent per kilo.

Veiling Lopster bessen.

LOPPERSUM, 28 Juni. Waren de prijzen, die de vorige week op de groote jaarlijksche bessenveiling geboden werden, van dien aard, dat het bestuur van de veilingsvereniging „Pomona“ er niet toe kon besluiten den oogst voor de geboden prijzen, welke niet hooger waren dan die van voor vijftig jaar — toen het plukloon ongeveer een derde bedroeg van het tegenwoordige, — van de hand te doen.

Thans, een week later, is genoemd bestuur er reeds in gesaagd een zeer groot deel van den oogst der roode bessen, ongeveer vijf zesde gedeelte, onderhands van de hand te doen tegen gemiddeld f 7 per 100 kg., dus bijna f 2 hooger dan op de groote veiling. Ook de witte bessen en de kruisbessen zijn reeds grootendeels verkocht. Inmiddels is men begonnen met het plukken der zwarte bessen, welke reeds dagelijks worden afgeleverd. Ook van de roode bessen werden reeds enkele partijtjes op de kleine veiling aangevoerd. Deze partijtjes vonden grif koopers tegen flinke prijzen. Nog enkele zonnige dagen en de bessen oogst is in volien gang.

Nieuwsblad van het Noorden, 1934

Het bestuur en de voorzitter ontwikkelen diverse plannen om de financiële impact op de leden te managen. In 1932 meldt Henderik van Dam aan de aanwezige leden op de algemene vergadering dat het bestuur een verzoek tot rijkssteun bij de minister heeft ingediend. Men verwacht met 'vrij groote zekerheid' een gunstig besluit van de minister. Dat optimisme komt wellicht voort uit de eensgezindheid onder veilingverenigingen in Groningen en omstreken. In februari 1932 zijn hun vertegenwoordigers bij elkaar gekomen in café "Centraal" aan de Oude Ebbingestraat in Groningen. De vergadering is opgetekend in de krant. De reden voor de samenkomst is de nijpende situatie in de tuinbouw. Talrijke kleine tuinders kloppen reeds aan bij ondersteuningskassen. Ook vraagt men al langere tijd om verlaging van spoorwegtarieven. De heer Van Dam, voorzitter van Pomona, spreekt als eerste van de genodigden en wijst op de bijzonder slechte resultaten de laatste jaren. Enige steun voor bessentelers, in welke vorm dan ook, zal voor velen beslist noodzakelijk zijn, aldus Van Dam. Het Pomona bestuurslid de heer Maring vult aan dat de regering op zijn minst toch de suiker die voor de bewerking van bessen en fruit nodig is vrij van accijnzen zou moeten maken.

Café Centraal, Oude Ebbingestraat 17, in de jaren dertig

Dit blijkt toch een zaak van de wat langere adem. In 1936 wordt bijvoorbeeld weer gerapporteerd dat de prijzen te laag zijn voor een lonende tuinbouw. Er is behoefte aan regeringssteun om bepaalde kwekers kunstmatig op de been te houden. 'Als lichtpunt kon worden gemeld dat de minister een open oog heeft voor de nood in de tuinbouwbedrijven, en men mag dankbaar zijn dat het nog gaat zoals het gaat.'

In 1931 ontwikkelt Pomona een heuse merkstrategie. Dit is deels uit nood gedreven, omdat de bessen uit Loppersum in en ver buiten Groningen een zeer goede naam genieten en als gevolg ook andere bessen als zodanig en dus 'onder valsche vlag' verkocht worden. Er zal een gesloten en verzegelde 1 kilogram-verpakking met de aanduiding "Loppersumer bessen" in de handel worden gebracht. Deze verpakking zal uitsluitend de beste kwaliteiten bevatten, en streng worden gecontroleerd. Een staking in de kartonindustrie dat jaar vertraagt de uitvoering omdat verpakkingsmaterialen niet tijdig geleverd konden worden. In 1932 kan het luxeproduct eindelijk in de markt gezet worden.

Door de jaren heen timmert de vereniging aan de weg door toekomstgerichte investeringen die het veilinggebeuren ten goede moeten komen. In 1922 is er een grootse aanbesteding voor het bouwen van een veilinggebouw met stallen op een open terrein nabij het station van Loppersum. L'Espérance en Pomona pakten dit samen aan. Zowel Eenum en Loppersum hebben een treinhalte, maar Loppersum heeft een logistieke troef in de vorm van een spooreplacement. Een jaar later deelt voorzitter H. van Dam de leden mee dat de gezamenlijke besturen een strook grond van 6 meter breed en 55 meter lang hebben aangekocht wat zal dienen als verbinding tussen het spoort en de veiling. In 1925 valt het besluit een extra loods voor het bergen van materialen te laten bouwen. De kosten van de loods bedragen 1.000 gulden. De opslag diende bijvoorbeeld voor verpakkingsmaterialen en mandjes. In 1927 lezen we dat de vereniging een wagonlading plukmandjes heeft besteld. De typische mandjes zijn op oude foto's gemakkelijk te herkennen. Dat de groei in de veilingdoorvoer niet aflaat, blijkt ook uit de discussie in de Pomona-vergadering van maart 1934. Onderzoek is nodig, zegt men, naar het mogelijk dempen van de sloot voor het veilinggebouw: bij de drukke veilingen laat de passage voor het gebouw 'iets te wensen over'.

In 1937 wordt de officiële ingebruikneming van een verdere uitbreiding van het veilingcomplex feestelijk gevierd. Burgermeester Van der Munnik is de speciale gast. Helaas maakt Henderik van Dam dit niet meer mee. Met een tweehonderdtal gasten en de heer Maring als nieuwe voorzitter van Pomona staat men stil bij de het belang van de fruitteelt en groentekwekerij voor Loppersum en omgeving. De burgermeester feliciteert het bestuur van Pomona met wat tot dusverre tot stand is gebracht. Na het doorknippen van een lint bezoekt het gezelschap het gehele complex: het aanvoerlokaal van 600 vierkante meter, de ruime veilinghal met 108 zitplaatsen voor de kopers, twee flinke kantoorlokalen, een koperskantine, een grote loods voor verpakkingsmaterialen met werkplaats, een paardenstal met ruimte voor 30 paarden en plusminus 1.500 vierkante meter parkeerterrein van drie kanten te bereiken. De voorzitter sluit de dag af met de hoop dat men voort zal gaan op dezelfde weg.

De jaarlijkse grote veiling van bessen vindt niet plaats in het gebouw bij het station, maar in hotel 'Het Gemeentehuis'. Zitplaatsen voor het afmijntoestel worden door het bestuur aangewezen. Dit enorme evenement valt meestal eind juni of begin juli. In de kranten wordt de precieze datum aangekondigd en staat te lezen hoeveel fruit er geveild wordt. Op 20 juni 1924 staat er bijvoorbeeld dat bij de grote fruitveiling van donderdag 3 juli er 160 duizend kilo rode bessen, 80 duizend kg zwarte bessen, 5.000 kg witte, 2.000 kg frambozen en 300 kg morellen, oftewel zure kersen, aan bod komen. Dit was de bessenoogst van de leden van l'Espérance en Pomona. Zij veilen samen, en soms doet ook nog een andere vereniging mee. In 1924 is dat ook het geval: fruitvereen "Fruitteelt" uit Sappemeer voegt nog eens 2.000 kg rode bessen, 10 duizend kilo zwarte bessen en 4.000 kg frambozen toe aan het totaal.

Naast de grote veilingen worden geregeld kleine veilingen georganiseerd. In 1925 zijn er 58 kleine veilingen en in 1927 zelfs 88. Die kleine, wekelijkse veilingen worden in het veilinggebouw gehouden. De aanvoer wisselt continu, wat betreft hoeveelheid fruit en groenten, maar ook zeker in wat er beschikbaar komt. Een greep uit wat er zoal geveild wordt (naast alle soorten bessen) in de zomermaanden van 1925:

- Appels: yellow transparent, rode tulp, witte tulp, keswick, gestreepte kardinaal, Charlamowsky, schöne van Bath, lord Grosvenor, Willem III, framboosappels, kandij zoet, Winschoter glorie, Groninger kroon, oranje reinet, zoete kroon, cox pomona, Bismarck, lemoenappels, Luntersche present, bellefleur, dr. Juliaan, keizer Alexander, seedling, present van Engeland, rode reinet, grijze Jaap, winterparadijs, goudreinet, cox oranje pippeling, wintervalk, Jan Meenken, blauwzoet, steenzoet, kaneelzoet
- Peren: dirkjespeer, trospeer, goudbal, van Assen, suikerpeer, bergvaaspeer, kruidenierspeer, blanke diamant, klaasoompeer, clapp's favoriet, keizerin, Maria Louise, Williams, bon chrétien, beurre de Mérode, ananas de Contray, zottebellen, harmharkes, hertogin Elza, mandjeeper, giesser wildeman, beurre beuke, beurre clairgeau, souvenir du congrès, chicoreipeer, goudbas, Sint Nicolaaspeer, Calebas, mannekepeer, winter bergamot, Betsy van Schonauwer, nouveau poiteau, conseiller de la cour, comtesse de Paris
- Pruimen: abrikoospruimen, blauwe wilde, koningspruimen, reine victoria, tonneboers, witte, reine claudie, Duitse blauwe
- Kersen (krieken en morellen) en druiven
- Bonen: stambonen, pronkbonen / pronkers, tuinbonen, slabonen / prinsessenbonen
- Kool: witte, rode, Savoye, bloemkool, boerenkool, spitskool, spruitkool
- Aardappelen, gele en rode wortels
- Andere groentes: uien, sjalotten, zilveruien, prei, komkommers, tomaten, kropsla, rode bieten, augurken,

Handels- en Marktberichten.

LOPPERSUM, 9 Sept. Veiling.

Blauwe pruimen 25 ct., reine victoria 23-27 ct.,
druiven 30-31 ct., tomaten 2e kw. 7½-9 ct.,
pronkboonen 3½-4½ ct., slaboonen 6½-13 ct.,
stamboonen 3½-6 ct., alles per pond; valkappels
13-43 ct., bismarek 10-12 ct., groningen kroon
9½-15 ct., keswick 6½-10 ct., oranje reinet 8-13
ct., cock's pomona 9-11 ct., gewone zuur 11-17
ct., afval zuur 3½-6½ ct., zoete kroon 11-18 ct.,
bloemzoet 9½-10 ct., gewone zoet 8½-10 ct.,
klaasoomsperen 9-11 ct., bonn cretien 20-28 ct.,
williams 12-18 ct., beurre de meróde 16-28 ct.,
dr. jules guijat 54-57 ct., perzik 18 ct., trospeer
7½-11 ct., harmharkes 9 ct., mandjepeer 6-7½ ct.,
giesse wildeman 9 ct., aardappelen 4-4½ ct., alles
per K.G.; komkommers 6 ct., witte kool 4½-7 ct.,
roode kool 6-11 ct., savoye kool 12 ct., bloemkool
7½-12 ct., alles per stuk; angurken 30-35 ct.,
prei 110 ct., alles per 100 stuks.

De veiling van 9 september 1925

De jaarmzet in 1931 is meer dan 125 duizend gulden. In 1933 stijgt de omzet naar bijna 190 duizend, maar dat reflecteert een unieke, overvloedige hoeveelheid appels en peren, in combinatie met 'zeer lonende' prijzen voor die producten. Dit is goed nieuws voor de leden, waarvan er enkele jaren na de fusie tussen l'Espérance en Pomona rond de 470 zijn. Zij betalen jaarlijkse contributie (vaak vastgesteld op 1 gulden) en staan een percentage van de opbrengst af aan de vereniging. Ook dat percentage wordt per jaar bepaald – zo besluit de vergadering gehouden op 6 juni 1932, onder presidium van de heer H. van Dam, dat het percentage veilingkosten op 5% gebracht zal worden. Tevens moet huur betaald gaan worden voor emballage, zij het alleen voor de kleine veilingen en niet voor de grote. De vereniging gebruikt deze inkomsten om lopende kosten te dekken. Voor andere financiële noden wordt van tijd tot tijd een lening bij de bank gesloten. Er zijn niet alleen de grote investeringen zoals in het veilinggebouw, maar ook beperktere uitgaven zoals het uitbreiden van de proeftuin met 20 are (1926) of het plaatsen van bliksemafleiders (1927).

Ook de Pomona-leden is niets menselijks vreemd. Tijdens de jaarvergadering gehouden op zaterdag 28 januari 1928, in café "Kuiper" te Loppersum, voelt voorzitter H. van Dam zich genoodzaakt de leden te wijzen op artikel 4 van het reglement. Daarin staat in klare taal dat ieder lid *verplicht* is zijn fruit en groenten te leveren. Maar dat gebeurt niet altijd, 'daar er zijn welke het mooiste fruit uit huis verkopen en het minderwaardige goed naar de veiling brengen, tot schade der vereeniging'. Twee jaar later wordt dit nog eens gemeld, zij het met de toevoeging dat bij uitzondering 'het bestuur eenige verlichting toestaat'. Maar een andere keer blijkt het toch niet zo makkelijk een goede oplossing te vinden. In een bijeenkomst in 1925 worden knoeiende leden aan de kaak gesteld. Sommigen stoppen het minste fruit onder in de mand, dus uit het zicht. Een voorstel om deze leden te beboeten krijgt geen bijval. Immers, de enige manier om het mindere fruit boven te laten komen is door 'omstorting' van de mand. Met schade aan al het fruit dientengevolge.

Aan het begin van het jaar wordt een algemene jaarvergadering gehouden. Enkele maanden later volgt de voorjaarsvergadering, voor de grote bessenpluk. Standaardzaken op de agenda zijn (her)benoemingen in het bestuur, financiële zaken, een overzicht van het ledental en uiteraard de organisatie van de grote bessenveiling. Het is waar dat omstandigheden – van rupsen tot hagelslag en van late nachtvorst tot roodknop – vaak reden geven tot chagrijn. Maar de vergaderingen dienen niet om het hart te luchten. Begrip van de staat van de tuinen

en goed inzicht in de vooruitzichten van de oogst zijn wezenlijk voor de tactische planning van de veiling. Is het verstandig een voorverkoop te houden, of juist een deel van de oogst via een onderhandse naverkoop aan de man te brengen? De voorzitter leidt deze besprekingen en keer op keer is te lezen dat Henderik van Dam begint met het uitklaren van de kwaliteit van de tuinen en gedachten over de verwachten oogst, om zo tot beslissingen te komen over de te volgen tactieken.

Boven alles gaat het de tuinders en kwekers om het fruit zelf. Hun hart is verpand aan de spanning tijdens de groei, de drukte van de oogst, de onzekerheid rondom het veiling resultaat – dit leven is de Lopster ziel en zaligheid. In zijn vele jaren als voorzitter groeit de kennis en liefde van Henderik van Dam voor de bessenteelt en kweek van boomvruchten tot grote hoogte. Hij is als een steen in de vijver waarvan het effect nog altijd door de generaties rimpelt. De zoon van Henderik, onze (groot)vader Jan Pieter, nam de bessenkoorts mee uit Loppersum. En na hem zijn nageslacht, nu reeds honderd jaar. We weten dat hetzelfde geldt voor de oudste zoon, Klaas, en ongetwijfeld ook voor alle anderen.

Op 25 januari 1930 zit Van Dam de algemene vergadering voor van l'Espérance. Er staat een ongewoon maar uitzonderlijk belangrijk punt op de agenda. Na heel wat discussie wordt het voorstel met 31 tegen 12 stemmen aangenomen: samenvoeging van l'Espérance met zustervereniging Pomona. Die laatste is bereid in te gaan op het verzoek van Espérance. De vereniging l'Espérance uit Loppersum en Pomona uit Eenum worden gecombineerd in één nieuwe vereniging: Pomona te Loppersum. Er volgt een korte transitieperiode. Het bestuur verdubbelt naar zes personen en Henderik van Dam gaat door als voorzitter van het nieuwe Pomona. In de gecombineerde vergadering van maart 1930 worden de ontwerpstatuten met algemene stemmen aangenomen. De fusie is een feit, wellicht het grootste huzarenstukje van Henderik van Dam.

Tuinbouwver. te Loppersum.

LOPPERSUM, 10 Maart. Onder presidium van den heer H. van Dam, voorzitter van „l'Esperance" had in het hotel Kuipers een gecombineerde vergadering plaats van de tuinbouwvereniging „l'Esperance" alhier en „Pomona" te Eenum, om zoo mogelijk te geraken tot één vereeniging. In vooraf gehouden vergaderingen waren er voorstellen in dien zin gedaan, en waren er in een gecombineerde bestuursvergadering ontwerpstatuten opgemaakt, welke thans ter behandeling aanwezig waren. Deze geheel nagegaan, werden na enkele wijzigingen in haar geheel met algemeene stemmen aangenomen, en werd tot combinatie besloten. De naam der nieuwe vereeniging zal thans zijn: „Veilingsvereniging „Pomona" gevestigd te Loppersum, en het bestuur zal thans bestaan

De eerste gecombineerde vergadering in 1930

Wanneer Pomona-oudgediende de heer Bijmolt in 1931 afzwaait, biedt Henderik van Dam hem namens de vereniging een wandelstok met zilveren knop een inscriptie aan. Van Dam spreekt de hoop uit dat de scheidende oud-voorzitter er nog lange jaren gebruik van zal maken.

Voor Henderik zelf, helaas, blijken de jaren kort. In het verslag van de vergadering van 6 juni 1935 staat dat bestuurslid H. Engelsman dienstdoet als waarnemend voorzitter. Voorzitter H. van Dam is wegens ziekte verhinderd aanwezig te zijn. Aan het einde sprak Engelsman de hoop uit dat de voorzitter spoedig weer hersteld mocht zijn. Volgens de mondelinge familietraditie is een kleine ingreep met niet-steriele instrumenten hem fataal geworden. Op zaterdag 14 september 1935, om 11 uur 's avonds, sterft Henderik op 65-jarige leeftijd in Loppersum.

In het verslag van de jaarvergadering begin februari 1936 wordt Van Dam een laatste keer genoemd. 'In zijn openingswoord wijdde de vice-voorzitter enkele woorden aan de nagedachtenis van den overleden voorzitter, den heer H. van Dam, wiens overlijden betreurd werd.' Vervolgens wordt de omzet over 1935 besproken, welke 9 duizend gulden lager uitgevallen was dan in het voorgaande jaar. Sic transit gloria mundi.

LOPPERSUM, 5 Febr. In het hotel het Gemeentehuis werd de algemeene ledenvergadering gehouden van de veilingsvereniging „Pomona”.

In zijn openingswoord wijdde de vice-voorzitter enkele woorden aan de nagedachtenis van den overleden voorzitter, den heer H. van Dam, wiens overlijden betreurd werd.

De omzet over 1935 had f 116897.94 bedragen, hetwelk bij 1934 vergeleken een achteruitgang van rond f 9000 beteekent. De prijzen der producten bleven weer ver beneden een loonnende cultuur, zoodat de kweekers groote behoefte hebben aan regeeringssteun om het bedrijf, zij het dan kunstmatig, op de been te

Nieuwsblad van het Noorden, 1936

Op 15 juli 1935, twee maanden nog voor het overlijden van Henderik van Dam, beschrijft het Nieuwsblad de pluk die in volle gang is. 'De groote pluk van zwarte bessen heeft inmiddels ook een aanvang genomen. Zaterdag hadden de eerste afleveringen op het spoorwegemplacement plaats. En zooals de roode zich laten aanzien zullen ook hier weldra vele rappe handen bezig zijn de bessen te plukken.' Het is de laatste pluk van Henderik.

Foto van de bessenpluk door W.F. Pastoor, fotograaf in Loppersum, ook woonachtig aan de Lagestraat

Dit document is samengesteld door een achterkleinzoon van Henderik van Dam begin 2022, met veel inbreng vanuit de gehele familie van Dam. Ook een groot woord van dank aan de Historische Vereniging Loppersum: de vele uitwisselingen van informatie, discussies en zelfs rondleiding ter plekke.

Over bronnen: naast krantenartikelen te vinden via delpher.nl en mondelinge overlevering, zijn de statuten van l'Espérance en Pomona te vinden in het verenigingsarchief in Den Haag. In het archief van Groningen is de inschrijving van Henderik in het handelsregister (1922-1933, register nummer 2003110).

Mocht een lezer verdere inzichten, aanvullingen, beeldmateriaal, of andere informatie hebben – alles is welkom!

Hugo Sietses

hugo.sietses@gmail.com

+32 495 59 21 80 (whatsapp mogelijk)

Waterloo, België

DERDE BLAD ZATERDAG 20 JULI 1935 9
NIEUWSBLAD VAN HET NOORDEN
 ILLUSTRATIE PAGINA

